

**ELTTHI NAUDELDTHED GHILE NISI
NAUNELYEI GHA TOĦNLU NILTTTHI
GHA ACT GHOLIĘ**

**GHAIYEH DONELDTU GHOGHĄH EDITLIS GHOTLEI EYI
SJH DIDI**

**NEDIDI EDITLIS THELDTZJH EYI
TZAMBA K'ODHEDE MANITOBA GHOKEYAGHA GHODTZJH**

SEPTEMBER SAH 2019 EKUGHU

**Dta Ghonadtthe Deldtthi Ghogħaq Editlisi Eyi: Nedjah
Manitoba Ghokeyagħha Eldtthi Naulyei Bazih Tqħnlu Ghä Dta
Naudeldtthedi**

Manitoba ghokeyagha ghodtżh Tzamba K'odhede bineh sjh nedidi ghehl ghu díhn sjh didi Eltthi Ghilei Naudeldtthed Nisi Gha Tóhnlu Gheniltthi ghä editlis gholjh. Dughu dta ghoghä editlis gholih eyi Truth chu Reconciliation Commission Canada keyagha ghodtzj (TRC) 94 neldtei asi ghuhtleh didi segholyeh ghadeh dadi, eyi dta ghuhdtzi yanagha sekwi ghadauneltahn nisi residential schools alnih eyi naudtluh ghehl tthi nedja Canada keyagha reconciliation sni tthi eghaq naudei wutleh dadi. Manitoba bedtzj government eyi nake asi ghä naudei ghedtzedi nisi "Legacies chu Reconciliation" chu dtau TRC nadejh yegha yailti nisi ekugħu, eyed għu dughulyei editlis k'e yadti niniq h nji, *Eltthi ghonidhen għu eldtħili naudeldtthed nisi eltthi dedħen għa yanathe ghoba għeni: Nedidi ke keghasi editlis għoli eyi dtagh ghodih nisi begħah edetlisi eyi Truth and Reconciliation Commission Canada keyaqha qħodtzj yediqħitlisi eyi aeh.*

Dtatthe ghoghà edetlisi eyi nedjəħ Manitoba keyagħha dtandtu nedidi bazjh dta gholtzjħ si eyi April 1, 2018 gholtzjħ March 31, 2019 ghodtzen, belaghah dtzen eyi ghodtthe dta ghoghah yaith nighile ini tħi kunadedi għeħl tħi dta qħotlo ghokenadtzedei tħi għaqqa edigitlis sħej. Ghaiye duneldtu Manitoba bedtzjħ government nagħi asi bazj asi għotle ghulthen sħej nedidi Truth and Reconciliation Commission of Canada dtandtu yadtih ninila nisi bazjh, dtauneh dadi nisi kesjħ. Eyi ghobazjh sji didi editlis għoljha dtandtu dtaghodi nisi basj̄ dtadadju eghħadhalgħana si għaqqa.

Legacies dadi bazj̄ dtauneh sni nisi kesjh Manitoba bedtzj government dudadjau yebazj gholtzjs elketchaudi nisi gha dta tthei dene chu eyili nedj̄a Manitoba keyagħha nedeh nisi chu għaq. Dtandtu eghena għu kodħedi għegħaq għu kagħoldeh għu tzamba għoleh għu ghayodighilai editlis kuwe għotla għu dadegħelna nisi eyi andtedi bazj̄h. Dtandtu begħalaghethidjal eyi dta asi bazj̄h eghadala għanġi dalj̄ eyi daudīgħi kked ġħidtah dtauk'e bedatagħha ghola si tħhi danighilj, sekwi bek'egħoni bazj̄h għu, dene għauneltegħni bazj̄h għu, dene yatiyeh għu, dene tħanġiyeħ għu, dene għenakanelniżi bazj̄h għu għeħl tħi dta dene nanedtehn għu eldtthi kesjh̄ asi k'enadadeh għa bazj̄h asi għa dayailti.

Dta elthili naudeldthed nisi na dtaghoneh gha sni eyi ghä dtogħodis dtandtu ghogħaq eghaladai eldtzen suwa għunidhen għu qħtla eldtainithidta għu eghalaghudai għunidhen ghel tħi aħħla nughulta għu elkesj etlenaghiltzed kesj nuk'aunedta għa aħħla sni dtatthei dene chu dta dene k'esj ghultaili chu adtzedis. Manitoba bedtzjh government eyi eldtħi qħtla asi ghugħultzi sni bazjh TRC dtandtu ghogħaq yadti niniż nisti kesj yebazj eghħadla għannejha. Iġix k'eyagħha għodtzi.

Yanathe ghok'aunedta de Manitoba bedtzí government dtandtu nedidi elthi asi ghutle sni k'esi ghogha dtahtthe kesjh chu bedtazj asi ghotlei gha kesi yeba dtzetagħha senuniāhs. Nuhni nuhtzjih government bebazj ghainidtledh ghehl tħi dtatthei dene bel qħtla eyi k'ane asi għa senughundtai kesjh bedtazjih għa dtzedtagħha dtandtu suwa ghili kayaghilti nedja province keyagħha għo għa.

Yaneghe ghodtzjh

June sa k'e 2 ultai 2015 ghu Truth chu Reconciliation chu Commission Canada K'eyagha ghodtzi (TRC tthi kesj bekaunedtai) eyi eyed ekughu bedtzj editlis theltzjh ghedighini nis du ghulyei *Eldtthi k'aunedtah ghodta yanathe ghoba senughundtai gha : K'eghazih ghogha editlis gholih Truth chu Reconciliation chu gha Commission Canada* K'eyagha ghodtzi eyi ghaiye ghu 94 neldtei asi ghuhzi ghotleh gha government chu yalti kuwe dahli chu ditlis kuwe għadadehlai dali chu nedja Canada k'eyagha nadadei chu beba. Eyi TRC December sa k'e 15 ultai għu 2015 ekughu yedīgħini ni sħiħ nadeżjħ eyi ghäġ edightlisi.

March sa 2016 ekughu nedja Manitoba ghodtzi government eldtthi bazj għa senughudtai għa tqħlu għeħ għolye għa Act theltzi , detthiyeħ negai għeħ sni kughonek għa nughundtah nis Malta kodhedi nethe bedtzjh editlis kuwe Legislature ghulyei yisj. Eyi act għoljha k'e dtauneh għa si detlis ghulya nisj eldtthi naudelħtthed ghilek nisgi għal-United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (UNDRIP tthi k'esj bekaunedtai) tħalli bekaunedtai dta kondtu yadti nilya ni eyi ghä.

Nuhni dtandtu benididi għa għu reconciliation sni eyi dtandtu eldtainithidta għu qħiex dha tħalli dta tħbi dene chu eyili dene chu eldtzididi kesj suwa etlenildhen għu yanisi ghodtzi tħemx tħalli dha tħalli dħol. Nuhni dtandtu etleghħild tekkom k'ebekk għall-Indigenous Peoples (UNDRIP tħalli k'esj bekaunedtai) tħalli bekaunedtai dta kondtu yadti nilya ni eyi ghä.

Respect sni de: Eldtthi naulye sni eyi bazj de dtatthei dene għadadelai bedtān idha għad-dharrha. Eldtħi k'ebekk għall-Indigenous Peoples (UNDRIP tħalli k'esj bekaunedtai) tħalli bekaunedtai dta kondtu yadti nilya ni eyi ghä.

Engagement: Eyi eldtthi naulye bazih de didi yadti eyi bedtazjha dtatthei dene ghadelai chu bedene chu bedtazjha ghugħulqah sħiħ eldtthi naulye sni.

Understanding Etlenididi: Eldthi naulye sni bek'e għoni għa de yenegħe nidha ghoyaze ghodtzj dugħu ghodtzen dtandtu etlkekan ilta għu ahtla nughud iġħilah nisti tħalli kodily deżähs dtatthei dene chu eyili dene chu , eyi għegħi tħalli yana tħalli għunilj għu ghoba nidħen għu asi k'e naide deżähs nuhni dtatthei dene ghadelai għidliji chu bedene chu.

Action sni Dta ghultzi ghaj baziha naidei għad adtzedis: Eyi eldtthi dedthen naulye sni baziha asu ghodeyedi għejha tħalli għolja de adtzedi bedta dugħu chu yanatheha chu bedta suwau ahtla eltzedighidha ahtla asu ghul-dtzi għiex dezahs dtad-thei dene chu eyi għili dene chu ahtla.

Manitoba eyi dta ghughuldtzi dadi eyi eldtthi naulye sni bazj ghoteghe ghoneljh sj yanisi dtaudta duwe naudeldthed ini, sekwi yanagha ghadaunelteghn ka naghalyi nighile ini ekughu ghogħaq seghulye dadi ni eldtzighidi dta dtatthei dene chu eyi ghili dene chu nedja Manitoba keyagħha. TRC ghogħalaghanai għehl tħhi dta ekugħu ghodtzi dene dagħana nisi tħhi ghogħadanidtledh għu ghogħaq dagħolni ghodtah didi bazj_ ghogħalaghada ghedja nj_ ah ehs. Eldtthi naulye sni bazj_thatha ghodtzi ghogħadalaghana si Manitoba, eyi yenqhe għodtzi dtandtu government k'eyagħha għodtzi seghulya ghili tħhi għel tħbi dene ghadelai chu Tanidtzeni dene chu dtatthei dene bedtżj_ kuwe daalj_ chu ghel eghħadla għanha chu dtatthei dene ghadelai bedtzi editlis kuwe daali chu bedtzi government chu tħhi kudadelyal ghade.

Tôhlu nindtthi eldtthi hauyle sni bazj Act gholjh ini eyi begħayindtjh landteh għu dtzeh begħalada għa adtzedi ultai ghadeh bughedi għu dtandtu ghuiłldtzai ghili keżjha Manitoba bedtzjh government yenaghilnai għa, dtandtu dtatthei dene ghadelai daaljh chu bedene chu tħhi għel eghalaghada si tħi għuwedni għa. Nedidi la kodħedi nethe nindtħaq ġħulai eyi Manitoba k'eyagħha dtatthei dene ghudtthi yadttheġhe ghodtzi nughelodtine chu għaiyeh duneldtu ghogħaq għolni għa eldtthi naulye sni bazi yadtih chu la chu għotleħ desi għaq. Eyi editlis għotleħ desi eyi aħtla eghalaghadai budedtjhs, Manitoba bedtzj government għu, dtatthei dene bedtzi kuwe ghodtżi għu, dtauke bedtzjh editlis kuwe għolai chu, eyili tħi asi dene daaljħi chu, tzamba għotlei ghaghilei la k'e dagħotlai chu dedtthiye aħtla eghħadaghadai ghuddejtji eldtthi naulyei sni yadti nindtai bazjha nedja Manitoba k'eyagħha. TRC dtadadi għa għu aħtla asi ghugħul-dtzzi dta dezja yanisi dta eldtthi naudeldtthed ghile nisi eldtthi nautle għa duwe għa dadi, naudjeh dezja kundtu aħtla eldtthi duhdthen għa dadi ni.

Nedidi dta ghodi ghu yadti nilyai ghą

Nedidi editlis k'e Indigenous nations (dtatthei dene ghadelai) sni chu indigenous peoples (dtatthei dene) sni eyi dedtthiye dene dtahtthe ghodtzj̄h desjkethe North America nih k'e budeląh nisi chu belodtineh chu adtzedi sj, didi dene ghel: Dtatthei dene ghu, Tanidzeni dene chu Teghna chu dta dene dtzj ahne dene daalj̄h, dene dtzj dene daalj̄h kulu didi taghni ghudtzi dtzj ahne dene daalj̄h ghili tthi adtzedi sjh. Didi Indigenous sni jai eyi Aboriginal sni nighilei ini naghandtāh aes, kulu naghi editlis ghadai k'e qhtlq kondtu ghulta dtes, 'Aboriginal' dadi ghu yuzi dte. Dtatthei dene ghadelai didi ghudtthi dtatthei dene didi ghundteh kulu eyi yanisi ghodtzi dtandtu dadeghelnai dta ghudeli tthi bekaunedtah ghudtthi, beyadtiyeh chu, bedtchniyeh chu dtandtu benjh dta bedayineh chu degai bazjh dtandtu asi kadanelta nisi chu tthi bekaunedta.

Nedidi yadtih Aboriginal sni eyi beghade dtzdehli ditlis k'e bekaunedtah , dtandtu dtatthei dene daalj̄h dta asi bedtzen ghultah si bekaunedtai dta Constitution Act 1982 ke. Kodhedi Nethe bedtzj̄ editlis nethe nedja Canada k'eyagha constitution ghulyei k'e didi taghni dene ghadelai Aboriginal peoples daali sni sj: Indians (dugħu de First Nations sni), Metis chu Inuit adtzedi eyi editlis nethe k'e. Nedidi taghi dene ghuhdtzih yanisi ghodtzi beghoniyeh chu bedtchaniyeh chu dtandtu asi k'adanelta nisi bedayineh daalj̄h chu bazjh ghą eyi dtthi bekaunedtahs.

First Nations sni de didi dene adtzedis: Dtatthei dene səlagħi tzamba bedtzen ghultai chu eyili chu adtzedi Canada k'eyagha nadei, Tanidzeni ghelj̄h ghile ghudtthi Teghna tthi ghilei. Didi dtandtu ghudtzi ghedja ni eyi dtaghodtjh dta aes 1970 ekughegħa ghodtzj̄h ttheodtine yadtiye dta Indian sni nagħandtāh niqħ, nani dene eldtthi ghodih ghileh ghudtthi ttheodtine suwau nuhkanelta ghile nighile ini ekughuh ghodtzi tthi ghel ah, eyi għeħi tthi Indian Act ghulyei tzamba kodhede editlis theltzj̄ kesjh tthi tħi nughħugħedi ghulya ni tthi ditlis kundtu bek'aunedta.

Metis sni: Section 35 ghade dtandtu asi nuhtzen ghultai bazjh de, nedidi dene eyi tthi theni landtes, belodtineh ey dtatthei dene dtzi ahne ghel tthi yanażjk'edhe nene k'e ghodtzj̄ ghidha eltah dene daalj̄h edini tthi theni bedtchaniye tthi ghulj̄h ghel tthi dadegħelna ghedja niqħ dtatthei dene ghel ghile ghudtthi yanażjek'kedhe dene tthi ghel ghilei dadegħelna ghula nisi ghodta.Tanidzeni bedtzi kuwe għolai eyi etladuni landteh dtandtu budelai, dtak'e nadadei għu dadegħelnai.

Inuit sni de: Dtatthei dene daalj̄h yadttheġhe Canada keyagħha nadei nani Nunavut nadeh għu, nani tthi Northwest Territories tthi nadeh għu, nani tthi Quebec nadadeh yadttheġhe dtzen, nani tthi Labrador k'e nadeh yadttheġheżżejjha dtzen. Beyadtiyeh eyi Inuktitut dadi, jhtlaġhi teghna de Inuk dadi.